

Sant Narcís**Text: JOAQUIM BOVER I BUSQUET**

Domènec Fita Molat

1977

Fosa en ferro a la sorra

68 x 44,5 x 17 cm

Museu d'Art de Girona. Núm. reg. 132.708

Fons d'Art de la Diputació de Girona

La mirada sintètica

L'escultura de fosa de ferro de *Sant Narcís* (1977) és una obra amb un aiguabarreig entre realitat, ficció i atzar buscat i provocat.

L'artista aprofita l'escassa pulcritud de la tècnica de la fosa amb sorra per fer-ne un recurs compositiu, deixant sense desbarbar els elements adherits en el procés de solidificació del metall.

Des de la concepció realista, d'acord amb les pautes apreses a l'acadèmia, esculpeix un rostre de faccions clàssiques. Es tracta d'un personatge venerat pel martiri que el va convertir en sant i posa de relleu l'empenta pontifical del càrrec que representa en ser bisbe. I aprofita l'atzar del procés de fabricació de la fosa per construir l'àuria tot al voltant del bust, per tal de posar en valor la santedat, d'acord amb els cànons de la litúrgia establerts a la representació del santoral. A partir dels defectes, irregularitats i deformacions de la mateixa fosa, ofereix intencionadament una visió contemporània d'escultura que compagina realisme, abstracció i mitologia.

En aquestes dates, Fita treballa intensament per a l'Església i sap adoptar solucions que siguin compatibles amb el passat, l'ortodòxia canònica en la representació d'imatges i la contemporaneïtat. Sap navegar per un fangar complicat, entre la modernitat i la tradició, per tal de no ser desterrat.

Una de les mostres més significatives d'aquest fer de la realitat cap a l'abstracció on aprofita al màxim l'atzar que li ofereix la fosa en sorra en el procés de fabricació és l'escultura *Destrossada* (1976). És un nu femení estirat a terra en el qual la major part del volum de la figura no forma part de l'escultura; hom se l'ha d'imaginar. Cal fer una abstracció per completar l'escultura del nu femení, estirat i arraulit. Fita posa en valor la manca de material per conformar el volum i les irregularitats deformades en els retalls de fosa, entre el que hi ha i el que no hi és.

Domènec Fita. *Destrossada*, 1976. Fundació Domènec Fita.

És per això que la seva mirada, que no és realista sinó sintètica, permet i obliga en certa manera l'espectador a posar en marxa la imaginació, a diferència del que pot provocar una fotografia que fixa la imatge, o la pintura acadèmica que pretén o proposa una interpretació de la realitat en el marc del mimetisme figuratiu. És un treball de síntesi que fuig del postís, d'imitar, fingir, de les aparences, de tot el que pugui ser fals, falsificat, fictici, il·lusori, convencional o artificios.

Fita diu: «Cal educar l'ull i entrenar la mirada per a captar amb tot detall tot el que ens està dient la realitat observada. Cal sempre tenir en compte que un dels majors obstacles per comprendre són els nostres prejudicis vers allò que no coneixem».

Per entendre què transmet Fita amb la seva obra, cal situar-se en el context en què va viure des que va néixer, l'any 1927, i com es va formar. És un coetani de la revolució i del trencament de les arts acadèmiques. Des de començament del segle XX a París es produeix una revolta artística que s'estendrà per tot el món i que farà valer tot el que ens porti cap a una abstracció de la realitat objectiva.

L'art de les primeres avantguardes inclou tots aquells moviments creatius essencialment pictòrics i escultòrics que van aparèixer des del 1905 fins al 1945, els anomenats «ismes»: el fauisme (1905), l'expressionisme (1905), el cubisme (1907), el futurisme (1909) i l'abstracció (1910), entre molts altres. L'ABSTRACCIÓ és un dels conceptes amb els quals Fita se sent més identificat i fuig de la resta d'«ismes».

L'art abstracte no és fruit de la inspiració irracional i embriagadora d'uns artistes sinó que va ser el resultat de la reflexió i del treball constant i tossut de molts artistes per buscar un llenguatge no figuratiu, «sense tema específic», independent de qualsevol referència que no fos la mateixa obra. En només deu anys (entre 1910 i 1920), el món de l'art es va capgirar i es van fixar les bases de la pintura abstracta de tot el segle XX. L'art pictòric es va anar desplaçant poc a poc cap a posicions d'interpretació més que no pas de representació.

En plena Segona República espanyola, des de la casa de la Misericòrdia, Fita rep una educació oberta amb els fonaments de la pedagogia del sistema Montessori, però amb la dictadura la seva formació artística queda capgirada pels corrents imperants de totalitarisme. Assenta els seus fonaments entre l'Escola d'Arts i Oficis d'Olot i posteriorment l'Escola Superior de Belles Arts de Barcelona, on la seva formació és estrictament acadèmica.

Fita, amb els seus companys i quasi bé d'amagat, té la possibilitat de mirar cap a Europa i tot el que s'hi estava coent gràcies a la bibliotecària de l'escola, que els deixava llegir les revistes i publicacions que arri-

baven de l'estranger a Barcelona, abans que fossin confinades amb pany i forrellat segons directrius del «movimiento nacional». Per tant, des de ben jove té informació de la revolució artística iniciada a París entre finals de segle XIX i començament del XX.

Els artistes d'avantguarda de principi del segle XX mostraven un rebuig frontal a la idea de l'art tradicional entès com a imitació de la realitat i cercaven noves formes d'interacció de l'espectador amb l'obra d'art, la qual esdevenia un instrument provocador i de confrontació de l'art; negaven el seu passat per tal de respondre a les necessitats intel·lectuals contemporànies. Fita assumeix aquest mandat amb un criteri molt personal. Quan li fan un encàrrec de contingut tradicional diu que li demanen «GAT» i el seu propòsit és oferir «LLEBRE», aquesta és la seva provocadora confrontació amb l'ordre establert. Capgira la dita i proposa donar llebre per gat.

Llegint els escrits de Fita i analitzant el seu procés creatiu observem com l'artista s'allibera de la seva funció tradicional: la representació de la realitat segons el cànon acadèmic i la mimesi grega. L'art del segle XX aboleix amb rotunditat aquestes normes per entrar en la nova dimensió de la seva modernitat, i així diferenciar-se del segle anterior. És així com Fita va fent el procés de síntesi i de desvinculació de la mimesi. Són una mostra d'aquest procés de síntesi les escultures *Mediterrània* (1950), escultura en guix exposada al saló Sant Jordi de l'Escola de Belles Arts a Barcelona; les *Mòmies en poliuretà* (1973-74), molt valorades per Daniel Giralt Miracle; les escultures a base d'incisions i talls a la pedra; la *Mare de Déu de Vista Alegre* (1977) o *Pare Claret* (1998) o *l'Abat Oliba* (2002) a Vic, fet de planxes d'acer inoxidable. Més de cinquanta anys de treball sistemàtic encaminat a sintetitzar i simplificar al màxim les expressions, amb un rebuig intencionat dels conceptes tradicionals de l'art com a imitació de la realitat.

Domènec Fita. *Sant Narcís*, 1977. Fundació Domènec Fita.

Tot i així no s'acabarà de deslligar del tot de la connexió amb la natura i, per tant, pot continuar representant la figura humana, paisatges, cases, flors i animals, sovint amb una intensa riquesa expressiva i cromàtica, amb un llenguatge totalment personal deslligat de qualsevol dels «ismes» establerts pels analistes de l'art contemporani, perquè Fita intencionadament vol no ser catalogable ni vincular-se a cap corrent o estil. Fita va adoptant un llenguatge abstracte ja en edat madura, després d'intenses reflexions i d'una llarga evolució escultòrica i pictòrica passant per diferents tantejos amb domini de tècniques expressives i amb l'ús de tot tipus de materials.

En l'anàlisi de la gran quantitat d'obra que ha produït podem comprovar que, per desvincular-se de l'academicisme, aprofita totes les descobertes que va experimentant en el fer de cada dia reclòs al seu taller. Des d'un principi no dubta a estripar els dibuixos acadèmics per reaprofitar-los per a una nova lectura, o bé encastar en un motlle d'escultura conceptual elements figuratius fets amb les seves pròpies mans. Són passos successius cap a l'abstracció.

Quan treballa una obra sense tema, independent de qualsevol referència que no sigui la mateixa obra, acaba posant-hi tema. Només cal fer un repàs al llistat d'obra exposada els últims anys de les sèries Aixafats; Aplanats; Rebrec; Bollat; Desfilat; Sécs; Incisions, Plec, Replecs, Talls, etc. Amb totes aquestes experiències personals, quan li arriba un encàrrec específic que ha de relacionar amb una icona de representació formal, ho plasma amb escultures de tall rabiós i contundent, potenciant el buit i el ple, l'ombra i la llum, sintetitzant així una realitat fictícia inexistente. És la seva l'abstracció de la «mimesi», que ens ha demostrat que tan bé domina.

Tot i defensar l'atzar com a pauta del seu fer en les seves composicions abstractes, barreja materials pictòrics sovint antagònics (esmalt, oli, dissolvents, detergents, pigments, etc.) i condueix amb destresa els fets atzarosos que va provocant. En el seu interior no pot desfer-se del tot dels coneixements apresos a l'acadèmia: per representar la realitat objectiva és imprescindible saber conduir el grafit, la ploma, la gúbia, l'escarpra, el disc o la barreja de colors en la paleta o amb el pinzell i això és el que fa quan agermana l'atzar amb la seva composició abstracta, sigui pictòrica o escultòrica.

L'escultura *Sant Narcís* de 1981 és una escultura de la seva etapa de consolidació; és una mostra més del procés que va fer per endinsar-se en la recerca d'un llenguatge propi. El seu treball és constant i reflexiu, per tal de poder traslladar la realitat de manera no figurativa cap a l'abstracció i ho fa amb la solidesa, formació i coneixement acadèmic que té interioritzats.

Fita darrerament insistia que era un artista abstracte. La darrera publicació de compilació de la seva obra, que ell mateix va estructurar, és el llibre *Abstracte*, que va poder tenir a mans pocs dies abans de deixar-nos. És necessari que passi el temps, que serà qui acabi determinant quin ha estat el seu fer i com classificar-lo.

Deixem-ho de moment amb aquesta mirada de síntesi cap a l'abstracció de la realitat, la ficció i l'atzar intencionat.